

TEKNİK İNSAN GÜCÜ DAĞILIMINDA DENGESİZLİK

m. ali atay

Yetişmiş insan gücünün sektörler ve bölgeler arası dağılımındaki dengesizlikler ve bu gücün yerinde kullanımındaki süre gelen ve çözümlenemeyen sorunlar kalkınma sürecini etkileyen engellerin en önemlileri arasındadır. Bu etkenler arasında teknik eleman-yardımcı teknik eleman sayıları arasındaki çarpık oranları da sayabiliriz.

Doğaldır ki insan gücü kaynaklarının en iyi şekilde değerlendirilmesi eğitim politikasının doğru saptanması ile mümkündür. Eğitim politikası da toplumun bütününden ve içinde bulunduğu koşullardan bağımsız bir biçimde saptanamaz. Eğitim sistemi kalkınma sürecinin bir parçasıdır ve insan gücünün, toplumun ve ekonominin gereklerine uygun alanlarda, sayıda ve nitelikte yetiştirilmesi gibi temel bir görevi olmak gerekir. Mevcut eğitim sisteminin böyle bir görevi üstlendiğini iddia etme olanağı yoktur. Kalkınmış ülkelerin artık teknolojisinin transferiyle "teknoloji" sahibi olan bir ülkede ekonomik yapının ve bunun bir parçası olan istihdam politikasının çarpık olması kaçınılmaz bir olgudur.

Bu çarpıklık doğal olarak eğitim politikasına da yansımakta, eğitim (özel olarak teknik eğitim) sistemimiz böyle bir politikanın tüm yanlışlıklarını ve aksaklıklarını bünyesinde taşımaktadır.

Ülkemizde eğitim alanındaki genel talep, yukarıda açıklanan nedenlerden ötürü uygulanan çarpık ücret ve istihdam politikası (yedeksubaylık statüsü de bunlar arasında sayılabilir) nedeniyle yüksek eğitime yönelmiştir. Bu yanlış yönelme, çeşitli düzeydeki, insan gücü sayıları arasındaki dengesizliğin başlıca nedenidir. Tablo 1'de bu dengesizliğin teknik insan gücündeki yansımalarını görüyoruz.

	1960	1965	1970
Mühendisler	15,461	17,691	31,401
Teknisyenler	27,056	37,417	54,753

Tablo 1. Türkiye'de teknik insan gücü (tüm mühendislik ve teknisyenlik dalları) Kaynak: Devlet İst. Bnst.

	1960 - 1965	1965 - 1970
Mühendisler	13,5	77,4
Teknisyenler	38,0	46,5

Tablo 2. Türkiye 'de mühendis ve teknisyen sayılarında beşer yıllık dönemlerde artış oranları (% olarak)

Tablo 2'de mühendis ve teknisyen sayılarında beşer yıllık dönemlerdeki artışlar yüzde olarak görülmektedir. Mühendis sayısındaki artış oranının teknisyen sayısındaki artış oranına göre 1965 - 1970 döneminde 1,67 kat fazla olduğu görülmektedir. Mevcut teknisyen/mühendis oranları da düşündürücüdür. Örneğin elektrik mühendisliği dalında ülkede bir elektrik mühendisine 1960 ve 1965'de 3,5 elektrik teknisyeni düşerken, bu sayı 1970'de 2,5'a düşmüştür. 1970 yılında inşaat mühendisliği dalında bu sayı 0,7 ; maden, orman, tarım mühendisliği dallarında 0,5'dir (*). Bir mühendisin işinde yararlı olabilmesi için gerekli teknisyen sayısı 5-10 olarak kabul edilmektedir (**).

Teknisyen-mühendis oranlarının küçük olması az gelişmiş dışa bağımlı ekonomilerin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde de açıkça görülen bu küçük mühendislik yerine daha alt düzeydeki işleri yaptıklarını, böylelikle büyük bir insan gücü israfının varlığını göstermektedir.

(*) *Elektrik Mühendisliği*, 207, Mart 74, s. 128

(**) Bu sayılar öteki yıllar ve mühendislik dalları için dergimizin 366'ncı sayfasındaki tabloda verilmiştir.

Öğretim Kurumu	1971-72	1972-73	1973-74
üniversitelerin mühendislik fakülte ve bölümleri	17.632	#	#
Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri	4.796	5.339	6.998
Mühendislik Mimarlık Yüksek Okulları	22.332	23.757	24.200
Mühendislik , Toplam	44.760	*	*
Teknisyen ok.	4.365	4.584	4.344
Sanat enst.	48.813	55.960	60.741
Teknisyen Toplam	53.178	60.544	65.085
	53.178	60.544	65.085

Tablo 3. Teknik eğitimde öğrenci sayıları
Kaynak: MEB Etüt ve Programlama Dairesi yayınları ve Devlet İstatistik Enstitüsü yayınları.

Yakın gelecekte durum ne olacaktır? Bunu görmek için teknik eğitim kurumlarının bugünkü öğrenci sayılarına bakmak yeter. Bu sayıları Tablo 3'de görüyoruz. Bu tablonun incelenmesinden, 1971-72 yılında okuyan öğrenciler için teknisyen/mühendis oranının 1,888 dolayında olacağı görülür. Diğer yıllar için üniversitede okuyan mühendislik öğrencilerinin sayıları hakkında veri yoksa da, enstitü ve teknisyen okulları öğrencilerinde büyük bir artış olmadığı Tablo 3'den gözlenebilir. Bu nedenle anılan oranın 72-73 yıllarında da değişmeyeceği umulabilir. Bu sayı, tüm dalların toplamı içindir. Bazı dallarda bu oran daha da küçüktür. Sanat enstitüsü ve teknisyen okulu mezunlarının istihdam durumlarının incelenmesi, yukarıdaki 1,888 oranının da aslında geçersiz olduğunu hemen gösterir. Çünkü Tablo 4'ten görüleceği gibi teknisyenlerin ancak 1/3'ü mesleğine uygun işlerde çalışmakta, yani teknisyenlik yapmaktadır. Tablodaki "durumu bilinmeyenler" olarak gösterilen ve tüm mezunların 1/4'üne ulaşan grupun da büyük ölçüde yurt dışına gidenler olduğu söylenebilir.

Durum	Sanat enstitüsü mezunları	teknisyen okulu mezunları
Yüksek öğrenime devam eden	19,8	33,4
Mesleğine uygun işlerde çalışan	36,0	32,4
Mesleğine uygun olmayan işlerde çalışan	3,9	2,0
Dış ülkelere giden	3,4	2,0
Askere giden	2,2	1,4
Henüz iş bulamayan	9,1	6,7
Durumu bilinmeyen	25,6	22,1
	100,0	100,0

Tablo 4. Mezun veren 131 sanat enstitüsü ile 32 teknisyen okulunu 1971-1972 öğretim yılında bitirenlerin durumu (toplam bitirenlerin yüzdesi olarak). Kaynak: MEB Etüt ve Programlama Dairesi Yayınları

Ülkede teknisyen yetiştirmeyi amaçlayan teknisyen okullarıyla sanat enstitüleri bugünkü durumlarıyla bu amaçlarına ters düşmektedirler. Sanat enstitülerinin kuruluştaki amacı sanayi bölgelerinin teknisyen ihtiyacını karşılamak ve yetişkin orta düzeyde teknik gücü oluşturmaktır. Önceleleri amaçta başarı kazanılmıştır. Uygulanan yanlış ücret ve istihdam politikaları nedeniyle sanat enstitüleri bugün başta Batı Almanya olmak üzere sanayileşmiş ülkelere kalifiye eleman ihraç eden fabrikalar haline dönüştürülmüştür. 1969-1970 ders yılında açılan teknisyen okulları ise sanat okullarında yetişenlerden daha nitelikli teknisyen yetiştirmeyi amaçlamış idi. Mezunlarının ancak % 32'sinin teknisyenlik yaptığı bu okullar da genellikle amaçlarını gerçekleştirilememiştir.

İnsangücü yetiştirme ve kullanmada sadece çok küçük bir bölümünü vermeye çalıştığımız çarpıklık ve dengesizlik dışa bağımlı ekonomilerde kaçınılmaz bir olaydır ve salt eğitim düzeninde düzeltimler yapılarak giderilemez.